SUR LA SIGNIFICATION DE LA REPRÉSENTATION DU VOÏEVODE RADU Ier EN ARMURE SUR LES MONNAIES DE VALACHIE

RÉSUMÉ

L'effigie du voïevode Radu Ier en armure qu'on rencontre sur le revers de ses émission monétaires a été interprétée par les anciens chercheurs comme une conséquence de l'éducation occidentale du seul Bassarabe membre d'un ordre de la chevalerie au XIVe siècle. Récemment, Constanța Știrbu a mis l'adoption de cette effigie en liason avec un achat d'armures fait à Venise en 1377, ce qui nous semble une interprétation plutôt roturière. L'auteur considère que cette hypothèse n'est pas acceptable et relie la présence sur les monnaies de l'effigie en armure aux sceaux nobiliaires ayant sur le droit l'écu et sur le revers le chevalier en armure avec casque, la main droite sur une lance et la gauche sur un bouclier, auxquels avaient droit seulement les membres des maisons souveraines. L'adoption de cette pratique tenant de la mentalité de l'Occident à la cour d'un voïevode de Valachie correspondrerait au désir d'affirmer par ce moyen aussi son indépendance par rapport à la Hongrie angevine et son origine d'une maison souveraine.

TEZAURUL DE LA CODLEA, JUD. BRAȘOV ȘI UNELE ASPECTE ALE CIRCULAȚIEI MONETARE ÎN TRANSILVANIA ÎN SECOLUL AL XIV-LEA

ANA-MARIA VELTER

Tezaurul de la Codlea a fost descoperit în anul 1933. Nu se cunosc, din păcate, nici condițiile de descoperire și nici numărul exact al pieselor. Din întregul depozit, 24 de monede au ajuns la Muzeul Național de Antichități, astăzi Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan"[1], din colecția Saint Georges. În anul 1973 acestea au intrat în posesia Cabinetului Numismatic al Muzeului Național de Istorie. Cele 24 de monede, emise în sec. XIII-XIV, sunt: 5 bucăți dinari banali slavoni emiși de banul Joachim Pectari (1270–1272), din care 3 buc. în timpul lui Ștefan V (1270–1272) și 2 buc. în timpul lui Ladislau IV (1272–1290); precum și 19 bucăți de dinari maghiari -din care 16 buc. emiși de Carol Robert - dinar 1327 (7), parvus 1330 (8), parvus 1333 (1) și 3 buc. emiși de Ludovic I - dinar 1346/1349. Compoziția tezaurului este obișnuită pentru descoperirile din această perioadă din Transilvania, piesele sale reprezentând o parte din numeroasele tipuri monetare aflate în circulație.

În sec. XIV dezvoltarea economiei de piață și, implicit, a schimburilor comerciale, au impus mărirea cantității de bani de pe piața Transilvaniei, mai ales a monedei mărunte. În circulație exista o mare varietate de astfel de piese: dinari banali slavoni, dinari banali noi, dinari vienezi, dinari maghiari, groși boemieni și maghiari.

Dinarii banali ai Slavoniei, emiși la jumătatea sec. XIII, se impuseseră în circulație de mai bine de un secol. Fondatorul monetăriei Slavoniei a fost banul Ștefan de Gutkeled (1248–1260). Din ordinul regelui Bela IV, acesta a deschis mina de la Srebrenica[2], emițând dinarii săi în monetăria de la Pakratz, de peste Drava[3]. Urmașul său, banul Roland (1261–1267) a mutat cămara Slavoniei la Zagreb[4]. Din 1272 monedele Slavoniei, pe lângă denumirea de „denari de Zagreb", sunt întâlnite și sub numele de „denari banales". Datorită calităților lor superioare, dinarii banali s-au bucurat de o largă răspândire, fiind foarte apreciați și în Transilvania. Dacă inițial dintr-o marcă de argint fin se efectuau 5 pense de dinari, adică 200 de dinari banali[5], de la sfârșitul sec. XIII, datorită scăderii finetii argintului, dintr-o marcă de argint se băteau 7 pense de dinari, adică 280 de dinari banali[6]. Cele 5 piese de dinari banali din tezaurul nostru fac parte din această ultimă categorie.

Datorită însușirilor lor, dinarii banali slavoni au fost imitați încă din sec. XIII. De la sfârșitul acestui veac „denari banali" sau „banales" s-au numit toate monedele bătute după modelul slavon - de exemplu „denari banali de Schloffenberg"

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 143–149

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

din documentele transilvănene[7]. Prin decretul din 6 ianuarie 1323 Carol Robert, în cadrul reformelor sale economico-financiare, a dat dispoziție „să se bată denari noi și buni - adică de a opta topire - în toată țara, de greutatea vechilor denari banali pe care pusese să-i bată Ștefan, fostul ban, pe vremea regelui Bela... astfel încât 2 denari banali vechi să se schimbe cu un denar nou"[8]. Dinarii banali vechi[9] au circulat alături de banalii noi, aceştia din urmă fiind numiți și „denari banali ungureşti"[10], sau „banali regali"[11]. În Transilvania au fost emişi „banali de Cluj"[12], cunoscuți deocamdată doar din documente[13], unde îi găsim menționați alături de „banalii de Verece"[14], „banalii cu cruce"[15] şi de „banalii răi"[16].

Pe lângă banalii slavoni, aşa cum am arătat, în tezaurul nostru se află şi 19 emisiuni maghiare de la Carol Robert şi Ludovic I. În efortul său de redresare a economiei, Carol Robert a inițiat şi o serie de reforme băneşti, printre care şi emiterea anuală de noi tipuri monetare. Datorită acestei măsuri, pe piață au existat numeroase feluri de monede, mai ales de dinari - 36 - dintre care o bună parte au circulat şi în Transilvania. În categoria acestora intră şi tipul de „denar cu vultur"[17] emis în 1327, prezent şi în tezaurul nostru. El apare menționat şi în documente[18], alături de „denarii cu floare de crin"[19], sau de „denarii montani"[20]. Majoritatea acestor dinari au fost emişi împreună cu subdiviziunile lor - obolii. Prin decretul din 1338, de exemplu, se reglementa baterea acestor monede după cum urmează: „maiori denari" se vor bate la o marcă de argint curat 8 pense, iar „minores" vor echivala cu 1/2 de „maiores" şi se vor numi „oboli". Dintr-o marcă de argint curat se vor face 17 pense de oboli"[21]. Necesitatea acută de numerar, resimțită tot mai mult în cadrul economiei de piață, a făcut ca emisiunile monetare să se deprecieze de la an la an. Prin decretul din 1330[22] Carol Robert înştiința oficialitățile comitatelor că a arendat cămara minei Somolnok meşterului Frichko. Acesta trebuia să emită, pe lângă groşi, şi „denari mici" („parvi denari")[23], dintr-o marcă de argint ars a treia parte -10 pense de „parvi denari". Prin noile reglementări monetare din 1335[24], date cu prilejul arendării cămării de la Kremnitz meşterului Hypolit şi, din 1336[25], efectuate cu ocazia dării în arendă a cămării Transilvaniei[26] meşterului Andrei, dintr-o marcă de argint ars a treia parte trebuiau să se bată 14 pense de dinari mici („parvi denari"). În 1342, prin actul care încheia reforma sa monetară[27], Carol Robert a hotărât ca dintr-o marcă de argint ars a treia parte, să se bată 17 pense de „parvi denari". Observăm că, dacă în 1330 dintr-o marcă de argint se băteau 400 de dinari mici, în decursul a 12 ani valoarea lor a suferit o severă depreciere, în 1342 ajungându-se la situația ca dintr-o marcă de argint să se bată 680 de dinari mici. Tezaurul nostru are în componența sa 9 piese de „parvi denari", 8 bucăți emise în 1330 (CNH-41; H.L.- 472) şi o bucată emisă în 1333(CNH-20; H.L.- 481). În documentele transilvănene din epocă aceşti dinari mici sunt amintiți frecvent; dijmele datorate bisericii, de exemplu, erau plătite în: „80 de denari din cei mici, din care 8 denari făceau un gros"[28], „1/2 de marcă în denari mici"[29], „4 denari banali vechi şi 16 denari mici"[30], „4 banali vechi şi 2 denari mici"[31], „30 denari liliați şi 9 denari mici"[32].

Ultima grupă de monede a tezaurului nostru o formează cei trei dinari emişi de Ludovic I între 1346–1349. Politica financiară şi, implicit, monetară a lui Ludovic I a fost direcționată spre susținerea eforturilor de dezvoltare a economiei, mai ales a comerțului, precum şi a tendințelor sale expansioniste. Nu vom analiza

acum şi aici multiplele aspecte ale acestei politici, ne vom limita doar la urmărirea, în linii mari, a emiterii şi circulației dinarilor, principala monedă divizionară. Într-un act dat la începutul domniei sale, Ludovic I anunță, prin prefectul monetăriei, Nicolae de Satu Mare, că va bate monedă nouă, cu chipul său, care să circule pe durata întregii sale domnii[33]. Conform reglementării sale, un dinar mare nou echivala cu trei dinari vechi, doi dinari noi, cu patru dinari vienezi, iar un florin, cu 72 dinari noi. Prin decretul din 1345[34] valoarea acestora din urmă a fost uşor ridicată. Astfel, dintr-o marcă de argint curat trebuiau să fie bătuți dinari în valoare de 8 pense şi 16 dinari (6 bucăți de astfel de dinari mari noi echivalau cu 8 dinari vienezi). În 1347 este amintită „marca în denari mici care umblă în acel timp... fiecare marcă la 10 pense în denari"[35]. Cele trei piese din tezaurul nostru reprezintă acest tip de dinari mici, o copie a parvusului CNH-41 emis de Carol Robert în 1330. În documentele de epocă sunt menționați ca circulând în Transilvania, alături de dinarii mari şi de dinarii mici, dinarii de Viena[36], dinarii banali noi şi dinarii banali vechi[37], dinarii de Verona[38], precum şi dinarii dubli[39], despre care credem că este vorba şi într-un document în care se arată că „6 denari de-ai cămării noastre" prețuiau şi făceau „cât 6 denari lați de Viena"[40].

În sec. XIV, datorită dezvoltării vieții orăşeneşti, a pieței de mărfuri, circulația monetară s-a intensificat, banul fiind folosit ca numerar, ca mijloc de evaluare a mărfii, ca monedă comercială în ultimă instanță. Pentru a face față necesităților financiare tot mai acute - pentru piața internă, pentru marele comerț internațional, sau pentru susținerea campaniilor militare - din această epocă Transilvania, Ungaria şi Slovacia şi-au pus în valoare bogatele resurse ale minelor lor de aur şi argint. Au fost înființate numeroase monetării, majoritatea în Transilvania, au fost inițiate, aşa cum am arătat, o serie de reforme monetare, în concordanță cu necesitățile sporite ale circulației mărfurilor. În cadrul acestora, pe lângă importantele reglementări de funcționare a monetăriilor, care hotărau cantitatea metalului şi calitatea sa, greutatea monedelor - garanții pentru acceptarea acestora în comerțul internațional, au fost luate şi o serie de măsuri, avantajoase pentru visterie, ca de exemplu schimbarea periodică a monedei, precum şi impunerea de noi dări, mai ales în bani. Documentele de epocă reliefează rolul sporit al banilor în viața economică, diferitele lor funcții îndeplinite în această perioadă: evaluarea de bunuri[41], de plată a amenzilor, a slujbelor[42] şi, într-o măsură din ce în ce mai mare, de plată a dărilor[43].

Dezvoltarea economiei monetare a contribuit la intensificarea schimbului şi, în general, la dezvoltarea forțelor de producție. Oraşele s-au transformat în puternice centre meşteşugăreşti şi comerciale. Dezvoltarea pieței orăşeneşti s-a datorat şi drepturilor şi privilegiilor acordate atât respectivelor centre, cât şi meşteşugarilor şi negustorilor de aici.

Localitatea Codlea, de unde provine tezaurul nostru, este atestată documentar din anul 1377[44]. Aşezarea este situată în imediata vecinătate a Braşovului, în stăpânirea căruia, de fapt, a şi intrat. Braşovul, unul din importantele oraşe ale Transilvaniei, a fost cel mai înfloritor centru meşteşugăresc şi comercial de aici. Datorită poziției sale cheie pe drumurile comerciale, oraşul a fost dăruit de timpuriu[45] cu numeroase drepturi şi privilegii. În 1364 a primit dreptul de a ține târg anual cu aceleaşi privilegii ca şi acelea acordate de Ladislau IV în 1287[46]

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

târgului anual de la Buda[47]. Negustorii braşoveni erau slobozi să treacă cu mărfurile lor în Ţara Românească[48], în Moldova[49], în ţinuturile tătărăşti[50], sau la Vidin[51].

În concluzie, reformele economice din sec. XIV, alături de libertăţile, drepturile şi privilegiile acordate oraşelor în vederea stimulării comerţului, au alcătuit un important factor în procesul de intensificare a relaţiilor marfă-bani, ducând la formarea capitalului comercial în Transilvania.

LISTA MONEDELOR DIN TEZAURUL DE LA CODLEA

SLAVONIA

Banul Joachim Pectari (1270–1272)
În timpul lui Ştefan V (1270–1272)

1. Dinar banal, Rengjeo nr. 118, p. 21, var. I, pl. IV, inv. 7330 (235/9638), AR, 1,03 g, ∅=16 mm.
2. Dinar banal, Rengjeo nr. 129, p. 22, var. I, inv. 7329 (235/9637), AR, 0,60 g, ∅=16 mm.
3. Dinar banal, Rengjeo nr. 131, p. 22, var. I, inv. 7328 (235/9636), AR 0,70 g, ∅=15,3 mm.

În timpul lui Ladislau IV (1272)

4. Dinar banal, Rengjeo nr. 170, p. 24, var. III, inv. 7327 (235/9635), AR, 0,63 g, ∅=15 mm.
5. Dinar banal, Rengjeo nr. 170, p. 24, var. III, inv. 7326 (235/9634), AR, 0,63 g, ∅=16 mm.

UNGARIA

Carol Robert (1308–1342)

6. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0,26 g, ∅=12,7 mm, inv. 7331 (235/9639).
7. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0,51g, ∅=14,5 mm, inv. 7336 (235/9644).
8. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0,44 g, ∅=14 mm, inv. 7337 (235/9645).
9. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0,42 g, ∅=13 mm, inv. 7343 (235/9651).
10. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0,40 g, ∅=13,5 mm, inv. 7344 (235/9652).
11. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0.35 g, ∅=14 mm, inv. 7347 (235/9655).
12. Dinar, 1327, CNH-13, (H. L.- 465), AR, 0,41 g, ∅=14 mm, inv. 7348 (235/9656).
13. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,38 g, ∅=13 mm, inv. 7332 (235/9640).
14. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,46 g, ∅=13 mm, inv. 7333 (235/9641).
15. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,37 g, ∅=14 mm, inv. 7334 (235/9642).
16. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,35 g, ∅=12 mm, inv. 7335 (235/9643).
17. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,42 g, ∅=12 mm, inv. 7338 (235/9646).
18. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,50 g, ∅=13,5 mm, inv. 7340 (235/9648).
19. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,36 g, ∅=12 mm, inv. 7341 (235/9649).
20. Parvus, 1330, CNH-41, (H. L.- 472), AR, 0,34 g, ∅=13 mm, inv. 7342 (235/9650).
21. Parvus, 1333, CNH-20, (H. L.- 481), AR, 0,40 g, ∅=12,8 mm, inv. 7339 (235/9647).

Ludovic I (1342–1382)

22. Dinar, 1346/1349, CNH-79, (H. L.- 529), AR, 0,41 g, ∅=12,5 mm, inv. 7351 (235/9659).
23. Dinar, 1346/1349, CNH-79, (H. L.- 529), AR, 0,57 g, ∅=12,5 mm, inv. 7352 (235/9660).
24. Dinar, 1346/1349, CNH-79, (H. L.- 529), AR, 0,42 g. ∅=12,5 mm, inv. 7353 (235/9661).

NOTE

[1] Mulţumim şi pe această cale domnului Gh. Poenaru-Bordea pentru permisiunea publicării tezaurului de faţă şi pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziţie monedele din colecţia „Saint Georges", pentru a verifica eventualele scăpări din lotul de la MNIR.

[2] A. Pohl, Az Érem, 2, 1975, p. 19.

[3] G. Fejér, *Codex Diplomaticus Hungariae*, IV/2, Buda, 1830, p. 371 şi 380.

[4] J. Rengjeo, *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz, 1959, p.3.

[5] J. Tkalčič, *Monumenta Historica Episcopatus Zagrabiensis*, I, Zagreb, 1973, p. 137.

[6] G. Fejér, *op. cit.*, V/1, p. 80.

[7] DRH, C, XI, p. 169–170, doc. 178. La 1357 „obştea din Cisnădioara era datoare a plăti norodului din Cisnădie o marcă de denari banali vechi de Schloffenberg".

[8] G. Fejér, *op. cit.*, VIII/7, 1844, p. 153–154; DIR, C, veac. XIV/2, p. 62–63, doc. 140; *Decreta Regni Hungariae 1301–1457*, Budapesta, 1976, p. 77. Dintr-o marcă de argint de Buda de 5 pense (1 pensă = 45 dinari), se băteau 225 de banali noi, astfel încât 3 dinari vienezi făceau un banal nou, iar un gros de Boemia, 3 banali noi.

[9] DIR, C, veac. XIV/3, p. 122–250, doc. 56: „6 banali vechi fac un gros" (p. 123).

[10] *Ibidem*, XIV/2, p. 218–219, doc. 442: „banalis Hungaricalis".

[11] *Ibidem*, p. 272–275, doc. 533: „banalibus regalibus".

[12] „Banales de Clusuar", „de Chlusuar" sau „de Klusuar".

[13] DIR, C, veac. XIV/3, p. 164–169, doc. 56 şi p. 199. Dintr-o marcă de argint de Cluj, cântărind 165,414 g, se băteau 192 de banali de Cluj.

[14] *Ibidem*, p. 147 şi 154: „banales Verecenses", emişi la Virovitice în Slavonia.

[15] *Ibidem*, p. 166: „banales crucitos", care au pe revers o cruce dublă, tip L. Huszar, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute* (în continuare HL), Battenberg, 1979, nr. 468, sau CNH=49.

[16] *Ibidem*, p. 176: „banalios malos".

[17] HL-465, CNH=13.

[18] DIR, C, veac. XIV/3, doc. 56, p. 189 şi 201: „denarios cum aquilis", având pe revers un vultur.

[19] *Ibidem*, p. 130 şi 140: „denari liliati", tip HL-473, 476, cu respectivii oboli HL-477, 492.

[20] *Ibidem*, p. 165–169: „denarios montanis", bătuţi în unele oraşe miniere.

[21] *Decreta Regni Hungariae* (în continuare DecrRegHung), p. 96–102. Act dat la 29 martie 1338 din Vişegrad.

[22] B. Homán, *A magyar királyság pénzügyei és gazdagsàg politikája Károly Robert korában*, Budapesta, 1921, p. 258–259.

[23] Tip HL-462, 467, 471, 481, 482, 483, 486, 487, 493.

[24] G. Fejér, *op. cit.*, VIII/4, p. 82 şi VIII/7, p. 268; DecrRegHung, p. 86–89; *Történelmi Tár*, Budapesta, 1911, p. 7–11.

[25] Történelmi Tár, p. 12–15; DIR, C, veac. XIV/3, p. 377–381, doc. 287; DecrRegHung, p. 91–94.

[26] Pentru sediul Cămării Transilvaniei şi, în general, pentru înfiinţarea primelor monetării în Transilvania, vezi şi articolul nostru *Dezvoltarea mineritului în sec. XIII-XIV, factor decisiv în înfiinţarea primelor monetării în Transilvania*, în curs de apariţie în SCN.

[27] DecrRegHung, p. 107–117. Act dat la 2 februarie 1342 din Vişegrad.

[28] DIR, C, veac. XIV/3, doc. 56, p. 122.

[29] *Ibidem*, p. 127.

[30] *Ibidem*, p. 133.

[31] *Ibidem*, p. 134.

[32] *Ibidem*, p. 140.

[33] E. Kovácsics, *Formulae solemnes styli in Cancellaria*, Pesta, 1799, p. 19–20.

[34] DecrRegHung, p. 118–123. Act dat la 25 martie 1345, din Vişegrad.

[35] DIR, C, veac. XIV/4, p. 375–376, doc. 549.

[36] DRH, C, X, p. 89–99, doc. 86 şi p. 153–154, doc. 146.

[37] *Ibidem*, p. 69–74, doc. 71.

[38] *Ibidem*, p. 140, doc. 132.

[39] *Ibidem*, p. 389–391, doc. 362.

[40] *Ibidem*.

[41] De exemplu: răscumpărarea unei părţi de moşie „... pentru 10 mărci de denari banali vechi, socotind fertunul la 40 de banali" (DRH, C, XI, p. 182, doc. 191); zălogirea unei părţi de moşii la „... 70 de mărci în denari de Verona" (*ibidem*, X, p. 140, doc. 132); o casă cu dependinţe şi un loc de casă la Cluj, se cumpărau cu „... 200 florini fără zece, socotindu-se fiecare florin câte 100 de denari" (DIR, C, veac. XIV/2, p. 100–101, doc. 226).

[42] O despăgubire pentru omor era evaluată la „... 50 de mărci, în denari care umblă acum şi un cal de 5 mărci în denari, care umblă de asemenea în această vreme" (DHR, C, veac. XIV/2, p. 174–175, doc. 367); la 1329, pentru uciderea unor slujitori se percepea o amendă de „... 70 de mărci în groşi de Boemia, sau în denari laţi vienezi, sau în banali regali, care umblă acum, după valoarea de

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Buda" (*ibidem*, p. 272–275, doc. 533); pentru preluarea slujbei de strângători de dijme, în 1325 se plătea „o 1/2 marcă de argint bun, sumă de bani plătită în întregime" (*ibidem*, p. 149, doc. 322).

[43] DIR, C, veac. XIV/2, p. 42–43 doc. 101, p. 241–246 doc. 483; *ibidem*, veac. XIV/4, p. 328, doc. 482–484; DRH, C, X, p: 142–145, doc. 137 etc.

[44] DRH, D, I, p. 110–112, doc. 67. Ludovic I confirmă braşovenilor stăpânirea mai multor sate, printre care şi Codlea.

[45] În 1317 Carol Robert confirmă saşilor din Braşov şi din ţinutul Braşovului vechile lor privilegii şi drepturi cuprinse în diploma „Andreanum", privilegii reconfirmate şi de Ludovic I în 1353 şi 1364 (DRH, C, X, doc. 181; *ibidem*, XII, doc. 348).

[46] *Ibidem*, p. 383–385, doc. 367.

[47] *Ibidem*, p. 272–274, doc. 281: „La sărbătoarea tuturor Sfinţilor" - 1 noiembrie; *Ibidem*, p. 354–355, doc. 344, magistratul din Buda primeşte poruncă să dea braşovenilor o copie a privilegiului regal privitor la târgul anual din Buda; *ibidem*, p. 359–360, doc. 348, dreptul de târg este întărit în chip de privilegiu.

[48] *Ibidem*, XI, p. 297, doc. 287. Privilegiu acordat de Ludovic I la 28 iunie 1358; *ibidem*, D, I, p. 86–88, doc. 46. Act privilegial acordat de Vladislav I la 20 ianuarie 1368.

[49] N. Iorga, *Istoria comerţului românesc*, I (*Epoca veche*), Bucureşti, 1925, p. 46–49; P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, Bucureşti, 1944, p. 104; M. Costăchescu, *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, II, Iaşi, 1931, p. 676 şi 695.

[50] DRH, D, I, p. 90, doc. 49. Act privilegial acordat de Ludovic I la 22 iunie 1368, prin care acesta acordă scutiri de vamă negustorilor „domnului Dumitru, principele tătarilor", urmând ca negustorii braşoveni să se bucure de aceleaşi drepturi în ţara lui Dumitru.

[51] P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 107. Act privilegial acordat de ţarul Stracimir în 1369.

DER SCHATZFUND VON CODLEA, KREIS BRAŞOV UND EINIGE ASPEKTE DES MÜNZVERKERS IN SIEBENBÜRGEN IM XIV. JAHRHUNDERT

ZUSAMMENFASSUNG

Der Schatzfund von Zeiden wurde im Jahre 1933 entdeckt. Man kennt die ursprüngliche genaue Anzahl der Münzstücke nicht; die 22 wiedergefundene Exemplare befinden sich im Nationalen Geschichtsmuseum Rumäniens. Diese sind: 5 Stück Banaldenare von Joackim Pectari, 14 Stück ungarische Denars von Karl Robert und 3 Stück von Ludwig I.

Im XIV. Jahrhundert bewrikte die Entwicklung der Wirtschaft und implizit die des Handels die Vergrösserung der Münzmenge auf dem Markt Siebenbürgens. Im Verkehr gab es eine grosse Vielfalt vom Münzen, überhaupt Kleingeld: Slawonische Banaldenare, Königliche Banales, Ungarische Denaren, Wiener Denaren, Böhmische und Ungarische Groschen.

Dank ihrer hohen Qualität haben sich die Slawonische Banaldenare einer grossen Verbreitung erfreut und wegen ihres hohen Ansehens wurden sie schon seit ihrem Erscheinen, 1248/1260 verfälscht. Nach ihnem Muster wurden in Siebenbürgen die „Klausenbürger Banales" geprägt die bis heute nur aus Urkunden bekannt sid. Sie werden neben den „Banales Verecenses", den „Banales mit Kreuz", den „Ungarischen Banales" und den „schlechten Banales" erwahnt.

Eine andere Kleingeldmünze die in Siebenbürgen geprägt war die auch in unserem Schatzfunde verteten ist, ist der ungarische Denar. Sowohl Karl Robert als auch Ludwig I. haben eine Reihe Reformen veranstaltet um die wirtschaftliche Lage zu verbessern. Darunter nehmen die Münzreformen ein wichtige Stelle ein Laut dieser wurden jahrlich neue Münzarten herausgegeben von denen ein guter Teil auch in Siebenbürgen verkehrt hat.

Im XIV. Jahrhundert hat sich Dank der Entwicklung der Städte, des Warenmarktes der Münzverkehr erwietert da das Geld immer mehr als Bewertungs mittel der Waren verwendet, wurde, letzten Endes als Handelsmünze. Die wirtschaftlichen Reformen waren, neben der Gründung zahlreicher Münzstätten, den den Stadten im Sinne der Handelsentwicklung verliehenen Rechten und Privilegien, ein wichtiger Faktor der Handlsentfaltung, des Tausches Ware-Geld welche zur Bildung des Kapitals in Siebenbürgen führte.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com